

(Sales, Bosch-Veciana, Ibáñez-Puig), de la qual ell mateix forma part. Aquesta escola, o grup, es constituí en la dècada dels noranta i ha anat publicant els resultats de les seves recerques, sobretot, en l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia* i en les col·leccions «Realitats i tensions» i «Akademia» de la Barcelonina d'Edicions.

A la novetat que representa el treball en grup —tan poc habitual en l'àmbit de les lletres catalanes—, cal afegir-hi encara els encerts «editorials». En la col·lecció «Realitats i tensions» s'han publicat *El problema de Sòcrates* i *La ciutat i l'home*, de Leo Strauss, en la traducció dels quals ha participat Josep Monserrat. Fins ara, la dependència del castellà en matèria d'interprets i estudiosos de l'hel·lenisme no havia estat encara trencada: Jaeger, Cornford, Gignon, Friedländer, Ross, Guthrie o Nestle ens arribaren per mitjà de les traduccions a l'espanyol. Leo Strauss, en canvi, ens ha arribat en català. Cal consignar-ho, si més no com un indicati esperançador.

Xavier Serra Labrado
Societat de Filosofia del País Valencià

Tobies GRIMALTOS: *Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana*, PUV, València: 2008, 149 pp.

Amb *Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana*, Tobies Grimaltos posa a la disposició del lector un conjunt d'interessants reflexions de caire

filosòfic, lingüístic, social i polític. Cal dir que el títol és potser una mica pretensió; sobretot el subtítol, que dona a entendre que el llibre conté una *filosofia* (encara que siga de la *vida quotidiana*), quan en realitat està format d'una sèrie de pensaments o opinions —de «càpsules de pensament»— sobre temes ben diversos, que responen, i açò ho recalca l'autor a la introducció, a una «perspectiva personal» o constitueixen una «vista parcial» del tema en qüestió. La meta de l'obra no és, doncs, la prèdica, sinó brindar al lector la possibilitat de pensar o repensar qüestions importants des de la lucidesa en el raonament i la naturalitat en l'expressió lingüística. Malgrat tot, encara que el llibre es presenta com a fragmentari, els textos que el componen comparteixen sens dubte un *aire de família*, com diria un wittgensteinià, que caldrà caracteritzar.

El llibre consta de quatre parts. La primera s'anomena «Primum vivere...» i hi trobem textos que tracten de les idees empresonades al llibre tancats, la memòria olfactiva, les oportunitats perdudes, la vida realitzada, l'egolatria, la complementarietat de les aficions («ora et labora»), la reflexió contra la passió, la necessitat de reconeixement social i la justificació de l'escriptura. La segona part, que duu per títol «O tempora!», inclou càpsules de pensament sobre l'«ètica personal» (una mena d'oxímoron, per a l'autor), la mercantilització excessiva de la cultura, l'opressió lingüística, nacional, social, i de gènere, la complementarietat de virtuts ètiques i dianoètiques, la misèria d'atacar llibreries o la farsa de la casta dels

intel·lectuals. A la tercera part, anomenada «O mores!», hi trobem textos sobre el dèficit contemporani en creació lèxica, les ideologies arrogants i la necessitat d'un escepticisme prudent, les actituds de la gent envers la pròpia ignorància, l'egocentrisme (intel·lectual), la racionalitat en la distribució del temps, la *raó* del grup, la conjunció d'intel·ligència i ètica, de nou, o, finalment, els maldecaps causats pel *però* de l'expressió «pobre però honrat». Per últim, la quarta part, «...deinde philosophari», inclou una remarcable narració d'inspiració borgiana, una crítica de la concepció del llenguatge de Nietzsche i textos sobre la (in)conveniència de ser inquisitiu, la difícil relació entre quantitat i qualitat, la inutilitat de discutir sobre paraules, les connotacions dels noms, així com també qüestions conceptuals sobre la diferència entre la mentida i l'engany i la virtut i la responsabilitat. El llibre conclou amb una llista de refranys originals de l'autor, ben representatius de la seua posició en els diversos temes abordats i amb els quals demostra un bon domini en l'art de confeccionar proverbis.

Per la gran varietat de les qüestions abordades, podríem dir que a l'autor «res d'humà li és aliè». En tot cas, és evident que hi ha uns quants temes que el preocupen especialment. Un d'ells és, sens dubte, la *qüestió nacional*; no debades trobem diverses reflexions sobre la llengua pròpia i el seu maltractament. M'ha agradat especialment l'opinió que «la normalització lingüística ha de consistir en el fet que parlar siga normal, per a qui parla i per a qui escolta,

sense violències» (p. 73). No obstant això, l'assumpte no esdevé omnipresent, per fortuna, com sol ser tan habitual en la nostra literatura d'idees; tampoc no ho fa la qüestió de la cultura literària i la intel·lectualitat pròpies (si se'm permet fer ús d'un concepte que l'autor desdenya). Altres temes que clarament preocupen Grimaltos són el sectarisme irreflexiu, la manca de respecte als altres o la fatuïtat personal.

En concret, voldria esplaïar-me una mica discutint la posició filosòfica, de fons, que traspuja al llarg del llibre. M'atreveix a qualificar-la de *racionalisme moralista*; una combinació de racionalisme —moderament escèptic, però racionalisme— i de moralisme —il·lustrat, però—, que tractaré de precisar.

Comencem pel vessant *racionalista*. L'autor destaca la importància del que podem anomenar la virtut d'estar disposat a canviar d'opinió (pp. 66 i 97), per al correcte exercici de la qual cal perdre la por a reconèixer la pròpia ignorància (94-8), així com adoptar una actitud escèptica envers la pròpia ideologia (91-93). Òbviament, no és aquest l'aspecte antidogmàtic del racionalisme de Grimaltos que vull discutir; com tampoc no ho és el seu bandejament del llenguatge obscur i petulant (vegeu «Pensament profund i ximpleria»). El que em preocupa és el caràcter possiblement estret o limitat d'aquest racionalisme. D'una banda, alguns dels textos del llibre donen a entendre que les passions no poden constituir raons, o almenys que la *raó*, per mitjà de la reflexió, és i ha de ser el gos guardià de les passions. Concretament, en «Passions

mediocres» l'autor fa professió d'estoïcisme en afirmar: «La reflexió: una crosta contra les passions extremes, inexpressables i insuportables» (35). D'altra banda, GRIMALTOS sembla tenir una concepció injustificadament estreta de les raons. Així, en «Per què anem als cementeris?» arriba a afirmar el següent: «És difícil trobar raons (*rationals*) [objectives?], però en el fons, potser, tampoc no importa massa. Si hi trobem conhort anant-hi, no ho fem malbé buscant-li un sentit, una raó» (25). Però, no és una raó (objectiva) trobar-hi conhort? O en quin tipus de raons està pensant Grimaltos? No em resistesc a comentar alguna cosa més d'aquest text. L'autor diu que els «qui resen haurien de saber (i creure) que els seus no hi són, allí» (25). No és cert, hi són. Si són en algun lloc, és allí —també en el nostre record, és clar, però d'una altra manera. Potser la necessitat d'anar-hi respon a un instint materialista que el secular domini social de l'espiritualisme no ha pogut suprimir.

L'altre vessant de la filosofia de fons del llibre era el *moralisme*, que, una altra volta, té aspectes irrenunciables. A part d'alguns elements que ja trobàvem en el racionalisme anterior, i que podrien conformar una *ètica del coneixement*; cal destacar també, en aquesta línia, la defensa de la unitat de les virtuts ètiques i intel·lectuals: «On no es valoren les virtuts dianoètiques (intel·lectuals) tampoc les ètiques s'hi poden valorar» (66). I a l'inrevés: «m'és especialment dolorós que persones que excel·leixen intel·lectualment, no estiguen moralment a l'altura de la seua excel·lència»

(107). Tanmateix, no queda clar si per a l'autor la complementarietat d'ambdues classes de virtuts és un ideal, una aspiració, o més aviat una necessitat —és a dir, si per posseir-ne (veritablement) unes cal posseir també les altres, o no. A mi m'atrau més la primera opció. Altrament, per més que en molts casos sembla inevitable que la consideració moral d'un autor *contamine* la comprensió de l'obra, la separació és sovint imprescindible —contra açò, simplement cal afirmar que aquesta tesi «no m'acaba de fer el pes; possiblement perquè no vull que me'l faça» (108) sembla ben poca cosa (deixant de banda que l'expressió viola l'involuntarisme doxàstic tan estimat per l'autor; vegeu la p. 36 i, en general, «Tu hauries de creure»).

Més fonamental considere el meu desacord amb la seua interpretació de la recreació de la història del pintor Paul Gauguin que féu el filòsof Bernard Williams. Estic d'acord amb Grimaltos que molts grans artistes, pensadors o científics no han estat moralment a l'altura dels seus mèrits intel·lectuals. Qui podria negar-ho? A més a més, l'assoliment d'aquests mèrits tampoc no justifica —com voldria certa concepció romàntica del geni— qualsevol cosa que feren o que fos necessària per a aquest assoliment. En aquest sentit, és cert que Williams apel·la a la gratitud que sentim envers Gauguin i la seua obra pictòrica per justificar la seua decisió d'abandonar la família. Però aquest no em sembla el punt crucial de l'argument. La qüestió és, més aviat, que en les ocasions que la moralitat ens vol imposar

un sacrifici excessiu, que ens faria renunciar fins i tot a la nostra vocació o projecte vital, un hom està justificat a desatendre l'obligació moral. És a dir, en ocasions el valor moral pot veure's superat per altre tipus de valor; i, segons Williams, açò és el que s'escau en el cas de Gauguin. Crec que la conclusió és correcta, encara que no sé si l'exemple ho arriba a mostrar (o ho fa clarament).

Hi ha altres temes en el llibre que també caldria comentar. Em referiré només a la que, per a molts, és la gran qüestió filosòfica: el sentit de la vida. Un crític ha dit que el text titulat «El millor pujador de ginjolers» conté l'exposició del sentit de la vida. Dit així, sembla una mica exagerat, si bé pot ser que el crític ho haja expressat d'una manera més matisada. En tot cas, jo voldria destacar, en aquest mateix sentit, el text «Un dia qualsevol». He de dir que literàriament m'ha resultat un relat bellíssim —com també m'ho han semblat «La octava noche» i «Escriure i anar en bicicleta». Si «El millor pujador de ginjolers» mostra el sentit de la vida —o, més moderadament, ens descriu la satisfacció tranquil·la d'una vida realitzada—, «Un dia qualsevol» mostra la diversitat de sentits de les diferents vides particulars i el contrast entre el sentit i l'absurd de la vida.

Comptat i debatut, és de justícia afirmar que amb *Idees i paraules* Tobes Grimaltos ha assolit una notable maduresa com a conreador de l'assaig literari. Cal destacar el fet que l'autor haja trobat un estil d'escriptura propi, que s'adiu perfectament amb la lucidesa ra-

onada i raonable dels seus posicionaments. És evident que la prosa de Grimaltos ha rebut una gran influència tant de l'estil directe i clar propi de la filosofia analítica, com de la tradició assagística fusteriana, de la qual, poc o molt, són partícips la gran majoria (si no tots) els nostres autors. En particular és remarcable, en la línia del de Sueca, el seu ús moderat i intel·ligent de la ironia (vegeu especialment «Intel·lectuals»), però sobretot el pragmatisme o sentit comú presents en les seues «càpsules de pensament».

En definitiva, estem davant d'un bon llibre que paga molt la pena de ser llegit, tant per les reflexions suggeridores i ben argumentades de l'autor com per la seua prosa concisa i eficaç.

Sergi Rosell
Universitat de València